

MUISTIO

Arvonlisäverotusta koskeva aiempi ohjaus

- Kokeilua valmisteltaessa oikeusministeriö on pyytänyt arvonlisäverotuksen palvelunumerosta puhelimitse vastausta kysymykseen, onko kehittämissopimuksessa, joka on sittemmin solmittu oikeusministeriön ja Lahden kaupungin välillä, tarkoitettu asiantuntija-avustajan palvelujen hankkiminen ja korvaaminen liiketoimintaa eli arvonlisäveron alaista toimintaa. Tällöin (19.11.2010) verotusta koskevaan kysymykseen vastannut Hannu Hautamäki katsonut, että kysymys ei ole liiketoiminnasta. Sopimus on sisällöltään vastaava kuin Tampereen kaupungin kanssa on valmisteilla. Verottajan kannanoton mukaisesti on toimittu kokeilussa tällä hetkellä mukana olevien paikkakuntien kanssa.

Asiantuntija-avustajista

- Kokeilussa oleville asiantuntija-avustajille on asetettu tietyt pätevyysvaatimukset. Tällä hetkellä mukana on 15 asiantuntija-avustajaa, jotka avustavat tuomareita huoltoriitojen ratkaisemisessa. Asiantuntija-avustajana toimiminen ei ole kenenkään päätehtävä. Syyskuun alusta lukien mukaan on tarkoitus tulla 27 tai 28 uutta henkilöä, jotka toimisivat asiantuntija-avustajina käräjäoikeudessa.
- Asiantuntija-avustajat ovat pääosin kuntien palveluksessa. Kolme avustajaa on Kirkon perheasioiden neuvottelukeskukseen palveluksessa, mutta heidätkin ovat kunnat osoittaneet mukaan kokeiluun. Yksi ruotsinkielinen asiantuntija-avustaja on HYKSin palveluksessa. Hänet on otettu mukaan ruotsinkielisten kansalaisten kielellisten oikeuksien turvaamiseksi ja hänen kanssaan on tehty erillinen sopimus.
- Harkittavana on sopimus vielä yhden yksityisen asiantuntija-avustajan kanssa. Häntä kokeiluun mukaan ehdottanut pieni kunta on katsonut, että se ei voi muulla tavoin järjestää asiantuntija-avustajaa käräjäoikeudelle.

Uusi työryhmämietintö asiantuntija-avusteisen huoltoriitojen sovittelun laajentamisesta

- Uusi oikeusministeriön asettaman työryhmän mietintö asiantuntija-avusteisen huoltoriitojen sovittelumenettelyn laajentamisesta (OM 36/2012) on julkaistu **27.6.2012** oikeusministeriön internet – sivuilla. (Mietintö liitteenä).
- **Mietinnössä ehdotetaan** ensisijaisesti, että asiantuntijapalvelujen järjestäminen huoltoriitojen sovitteluun tulisi kuntien lakisääteiseksi tehtäväksi. Toissijaisena vaihtoehtona työryhmä on tarkastellut mallia, jossa kunnat vastaisivat asiantuntijapalvelujen tuottamisesta tuomioistuimille ja valtio maksaisi kunnille korvauksen, josta säädettäisiin asetuksella.
- Sosiaalitoimella on jo nykyisin lakiin perustuva velvollisuus avustaa tuomioistuinta huoltoriitojen ratkaisemisessa laatimalla tuomioistuimen toimeksiannosta olosuhdeselvityksiä (laki lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta 16 §). Selvitystyö on luonteeltaan tiedonhankintaa tuomioistuimen päätöksentekoa varten ja sosiaalitoimi toimii

tuomioistuinta avustavana viranomaisena. Valtio ei maksa kunnille korvausta olosuhdeselvitysten laatimisesta.

- Kun sosiaalitoimi tarjoaisi asiantuntija-avun sovitteluun, sen työpanos siirtyisi nykyistä varhaisempaan vaiheeseen. Kokeilun aikana on käynyt ilmi, että asiantuntija-avun tarjoaminen tuomioistuinsovitteluun on sosiaalitoimelle työmäärältään selvästi vähäisempää ja taloudellisesti edullisempää kuin olosuhdeselvitysten laatiminen.
- Työryhmän mietinnössä ehdotetaan myös, että asiantuntija-avustajien pätevyysvaatimukset kirjataan lakiin ja heille järjestetään tarvittava sovittelukoulutus. Kokeilussa mukana oleville asiantuntija-avustajille koulutusta järjestää oikeusministeriö.

Muuta:

- Lakia julkisista hankinnoista (348/2007) ei sovelleta sovittelupalveluihin (lain 8 § 1 mom. 3 kohta).
- Kunnille ei saa antaa uusia tehtäviä tai velvollisuuksia taikka ottaa pois tehtäviä tai oikeuksia muutoin kuin säätämällä siitä lailla. Kokeilun ajaksi tällainen ei ole ollut tarkoituksenmukaista. Kunta voi sopimuksen nojalla ottaa hoitaakseen muitakin kuin itsehallintoonsa kuuluvia julkisia tehtäviä.
- Mikäli vastoin oikeusministeriön käsitystä kokeilun ajaksi solmittavassa kehittämissopimuksessa tarkoitettu asiantuntija-avustajan palvelujen tuottaminen ja niiden rahallinen korvaaminen katsottaisiin liiketoiminnaksi, KHO:n ratkaisussa 2009:42 on otettu kantaa siihen, että julkisoikeudellisen yhteisön harjoittamaa liiketoimintaa arvioitaessa arvonlisäverolain ja -direktiivin kannalta jokainen liiketoimi ja suorite tulee arvioida itsenäisesti. Ratkaisun mukaan lähtökohtana tulee pitää sitä, johtaako julkisoikeudellisen yhteisön suorittamien liiketoimien jättäminen verovelvollisuuden ulkopuolelle huomattavaan kilpailun vääristymiseen. Asiantuntija-avustajien palvelujen hankinnan jättäminen arvonlisäverovelvollisuuden ulkopuolelle ei ainakaan kokeilun aikana johda huomattavaan kilpailun vääristymiseen.
- Sitä, kumpaan työryhmän ehdottamista malleista toiminnan järjestämiseksi vastaisuudessa mahdollisesti päädytään, vai jatkuuko menettely kokeiluajan jälkeen, ei vielä voida varmasti sanoa. Kummassakin ehdotetussa mallissa asiantuntija-avustajan palvelun järjestäisi kunta. Työryhmän mietintö on lähtenyt lausuntokierrokselle, jonka jälkeen päätetään, mihin toimenpiteisiin mietintö antaa aihetta. Kokeiluaikana noudatettavaa sopimukseen perustuvaa hallinnollista menettelyä ei voida jo pelkästään sen työläyden vuoksi käyttää asiantuntija-avusteista tuomioistuinsovittelua mahdollisesti edelleen laajennettaessa ja vakinaistettaessa.